

ШЫҢ

1960 ч.
И Ю Н Ъ
16
ЧЕТВЕРГ
№ 139 (4623).
Өртөө 20 көп.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Коммунист күш-ажыл дээш шимчээшкини эзулуг бүгү улусчу болдура-
лынар! Күш-ажылдын бүдүрүкчүлүүн чайгылыш чок өстүрери дээш 1960 чыл-
дын планын хуусаа бетинде күүседери дээш чарышты улам-на бедик чада-
же көдүрээлинер! СЭКП ТК-нын ам болур Пленумунга күш-ажылчы чаа че-
дишкнинер-биле ужуражылынар! Чеди чылды хуусаа бетинде боттандыра-
ры дээш демиселге боттарывыстын күженишкнинеривисти көвүдедилинер!

(Коммунист күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат
дээш чарыштын мурнакчыларынын Бүгү-эвилел чөвүлөл хуралынын кир-
жинчилеринин Совет Эвилелинин бүгү ажылы чоннарыга Кыргызын-
дан).

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ ТУСКАЙ ЭРТЕМНИГЛЕРИНИҢ БҮГҮ-ЭВИЛЕЛ ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛЫ

Июнь 14-те Москвага, Кремльдин
Улгу ордузунга көдө ажил-агый-
нын тускай эртемниглеринин Бүгү-
эвилел чөвүлөл хуралы ачылтыл-
ган. Ону СЭКП Топ Комитетинин
болгаш СССР-нин Министрлер Чө-
вүлелинин даасканын Бугуаар
ССР-нин Көдө ажил-агый минис-
терствозу чымдырган. Суралгы
эртемденер, агрономнар, зоотехник-
тер, колхозтарын болгаш совхоз-
тарын чаартыгылары, механизатор-
лар мында иржиш туралар.

Эштер А. Б. Аристов, Л. И. Бреж-
нев, Н. Г. Игнатова, Ф. Р. Козлов,
Н. М. Косыгин, О. В. Нуусинен,
А. И. Микоян, Н. А. Мухоматов,
Д. С. Полянский, Е. А. Фурцева,
Н. М. Шверин, П. Н. Поспелов,
Д. С. Коротченко, К. Т. Мазуров
олар, көдө ажил-агый бүдүрүлгө-
сүнүн суралган кижилери Президи-
умге өстүр келгере, олурушканы-
нар диниттин адыш часкаашканы-
биле утканнар.

Даштыкы аалчыларын—Улус де-
мократизмдин чурттарынын көдө
ажыл-агыйнын ажилдакчыларына
болгаш Франциянын Коммунист
партиясынын ТК-омини секретары,
Полятобюро кежигүрү Вальдек Роше-
ге удурукан Франциянын тарачы-
нарынчы төлөөдөрине чөвүлөл ху-
ралдын киржинчилери ириг байыр
чедирин турганнар.

Эш Н. С. Хрущевту баштадыр
СЭКП Топ Комитетинин Президиуму
чөвүлөл хуралдын хүндүтү
президиумунга бир эп-сеткилдиг сод-
гаан.

Көдө ажил-агыйнын бүдүрүкчү
күштерин улам ырай хөгжүдөрүнүн
өң чутула чүтү болур көдө ажил-
агый чорудулганынын эртемге үй-
дөөлөдөн системаны болгаш машин-
гаар системаны бүдүрүлгөсүн
өгөдөрүнүн дугайында илеткел база
көдө ажил-агыйнын зоналар ады-
штык чорудулганынын эртемге үй-
дөөлөдөн системаларын ажилдап
кылганынын болгаш бүдүрүлгө
ажыл-агыйнын чорудулганынын дуг-
гайында эдеринчи илеткелдер хүн-
дү чутулаачыр айтырылганында
кириш турар.

ССР-нин Көдө ажил-агый мин-
истри В. В. Мацкевич илеткел
кылган.

— Көдө ажил-агыйнын тускай
эртемниглеринин бо хире улуг со-
ставтыг Бүгү-эвилел чөвүлөл хура-
лды бир-ле дугаарында эртерин
турар—деп, эш Мацкевич чутула-
ган. Коллективтик дуржулагы да-
нын, күрүнгөн өң чутула айты-
рылганын чутулаачыр көрүнгө
практиктин ажилдакчыларынын кал-
бак кезектерин, тускай эртемни-
глерин, эртемденерин хаара тутуш
турар деп партиянын Топ Комитетинин
болгаш Совет чаканын ажил-
чорудулганынын денничи стилин бо
чөвүлөл хуралды чымдырган бе-
зин тодогарай-биле көргөтүш турар-
дыр.

Көдө ажил-агыйнын көдүрери
дээш бүгү-улуустун демиселге кай-
гамчыктыг үрө-түшөөдөрүн берген.
Ады чылдарын дургузуда тары-
га шөү 157 миллион гектар турга-
нындан 196 миллион гектар чедир
калбаргай. Колхозтарга болгаш со-
вхозтарга мыймыстыг бода малдын баш
саны 52 хуу, өң иштинде ише-
тер—66 хуу, хаваннар—115 хуу,
хойлар—26 хуу өскөн. Тараа, эт,
сүт, ногаалар, саржа, хөвөпсазын
бүдүштүт, кеңир болгаш дүк бү-
дүштүт өстөр чуртта дыка көвү-
дөш. Бо чедимшинер болза пар-
тиянын Топ Комитетинин шын, эзу-
луг денничи политиказынын дөрт
түнөөдөрү болур. Бо бүгүгүн талаа-
ны-биле Никита Сергеевич Хруще-
вту ачы-хавылазын аажок улуг. Оң
кайгамчыктыг энергиясы, көдө
ажыл-агый бүдүрүлгөсүн ханым-
биле билери, масса чон-биле сырып
харылааган—амыдыралдан бүгү-
ле депшилдиг чүдүдери шилин,
улуустун чаа таланттарынын илереди
болгаш денничи кайгамчыктык мер-
гежилдин, Эзу барымдаларынын
болгаш жөүдүз калымшыларынын
бүгү-ле илерешкени-биле өстөр
чөгү—бүгү-ле кижилерге үлө-
гөчөк болур.

Соок болгаш узамдыгышыктын
час болган-даа болза чуртка часын
тарылганын организастыг, кыска хуу-
саада эртеринг деп эш Мацкевич
чутулаан. Планын 104 хуу күтүсөт-
кен, чамдык райондарга күтүн ча-
дар таралганын санаваска чазын
тылар култураларын нигити-
биле 139,3 миллион гектарга чаш-
кан,—ол 1959 чылда турганындан
5,2 миллион гектар хөй болуп ту-

рар-дыр. Колхозтар болгаш совхоз-
тар тараа шөдөрүн ажаарынын талаа-
ны-биле бир деминг ажилдап тур-
гар. Агаар-бойдустун байдалы та-
раанын үнерине таарымчалыг болуп
турар, мычанган бо чылын өң дү-
жүттү алырынчы барымсазын бар.
Чөвүлөл хуралдын кол теманын-
че—көдө ажил-агыйнын эртемге
үдесилеттинген системаны ажил-
дап кылганынын болгаш бүдүрүлгөсүн
шигөдөрүнүн дугайында шилтөөш,
илеткелчи чөккү 20 чылдарда бис-
тин чуртуу хөгжүдөрүнүн кол пер-
спективаны ажилдап кылганы эрте-
мге чутула деп партиянын Топ Ко-
митетинин санаанын дыкыткан. Бо
төгүдүт хуусанын дургузунда кө-
дө ажил-агый продуктуларын болгаш
улетүрү бараннармын бүдүрү
үндүреринин база хергелеринин дө-
лөтөйдө эң-не бедик деннел Совет
Эвилелинде чедип алдынар.

Көдө ажил-агый бүдүрүлгөсүнүн
эртемге үдесилеттинген системаны
дөргө, бот-боттарынын арасында ту-
дүш харылааган, мык ажилдап
кылганын болгаш эртемге база
мурнакчы дуржулагы хымыттыган
кемчелер болур деп илеткелчи чу-
галаан. Оң сорулганы—чурттуг
бүгү-ле ажил-агыйларына, бүгү-
ле бойду зоналарына күштү бол-
гаш хөвөдилерин эң-не эвөшти
чарылдап турган, көдө ажил-агый
бүдүрүлгөсүнүн бедик деннел чед-
ип алыр болур.

Ол системаны ажилдап кылганы
көдө ажил-агыйнын 39 зона-девис-
кзорлерин чоруттуган болгаш бү-
гү чуртуу хаара туткан. Агаа 4000
ажыл эртемденер, тускай эртемни-
глеринг кирешкен. Коллективтик
күженишканы-биле эң байлак мате-
риалдарын нигитилештирген, көдө
ажыл-агый бүдүрүлгөсүнүн бода
адырыларынын талаа-биле болгаш
бүгү-ле районнарын талаа-биле
эртемге база практикага мөөнөт-
тинген эң дөргө чүдүдери шилин
алган. Бо ажилдын ачылында чер
болгаш мал ажилдарынын эң улуг
күрөдөрүнүн тодораткан. Ол чорук
чедип чыл планын хуусазындан эр-
те күүседиринин талаа-биле тодо-
гай хүмөдөлгөдөр боттарына адыр
арганы дыка хөй обастарга, пра-
йларга болгаш республикаларга бер-
ген.

Чуртка көдө ажил-агый бүдү-
рүлгөсүн шын хуваап таарымчалыг
нынын дугайы илеткелдин тускай
кезекте чыртылган. Зона бүрүчү
тускай хөвөдилер, бүдүрүлгөсүнүн
улаанышыкына оңа болур. Чижээ-
дөргө, Сибиринин, Поволженин,
Сонгу Казахстаннын девискзорле-
ринин чер ажилы бараанын тараа-
ны, колдуунда-ла кызыл-тастын бис-
жыг болгаш күштүг сорттарын бү-
дүрерин эң-не улугаттарынын хө-
рөңгө чартыган турар журулуг.

Эш Мацкевич илеткелдинин кол
турузунга чер ажилын шын сис-
темазын организастарынын дуга-
йын чутулаан. Агаа таралга эд-
дөшчирилгелери, сортуг үрөзирин
ны чаштары, өдөшчилгелери
чаартыгы Эзу-биле ажилганы, бок
үнүштерден, хоралакчылардан кам-
галаарынын амгы аргалары, черинч
сугарылганын, хөртүгүнч үрелиш-
кени-биле демисел болгаш култу-
рулуг чер ажил-агыйнын өске-
да чүдүдери хамааржыр.

Шөдөрүнүн байлакшымыдын бе-
дидерин эш Мацкевич улуг ки-
чөнгөйи салган.

— Бистерде органиктинг чөм-
чидилгелерин чымыр болгаш ажил-
дарын дыка улугаттырар бүгү ар-
гаар бар—деп, ол чутулаан.—
Бистин көдө ажил-агыйынызы ми-
нералдыг чөмчидилгелер амы-
лында шала чөмчөпөй турар, мы-
чазы-да химия улетүрүгүнч хөг-
жүдөдөрүн дүргө темпиль болгаш
калбак хөмчөдөйг чорту турарынын
ачылында чөккү чеди чылдыг дур-
гузунда чылдын-ла 45—50 миллион
тонна минералдыг чөмчидилге-
лерин адыр аргалыг апар бар.

зынын кол-кол айтырылганына
доктаган. Ол болза мал ажилын
таарымштыр хуваары, специализас-
таары, уксаларын шилири, мал-
дарын болгаш куштары ажаары-
нын, чөмгөрүнүн болгаш өстүрери-
ниң аргалары, ветеринариялыг бол-
гаш зоогигиеналыг хөмчөгөл болур.
Боду бүткөн байлакшымыд олар
шөдөрлөг Казахстаннын, Сибирь-
нин, Поволженин, Сонгу Казах-
стан, Уралдыг девискзорлеринге тус-
кай өң улаанышыкынын мал ажилы
калбак-биле чоруттунар. Оң-биле
кады чеди чылдыг дургузунда инек
эдин бүдүреринин кол-ла черлери
мурнундагымын шыкшак сүткүр мал
ажылдыг девискзорлөр болуп артар.
Тараанын калбак-биле ажилдап тур-
ган, хаваан эдин бүдүрү черлер
колдуунда-ла Украинага, кара хө-
ртүгүнч төп обастарга, Краснодар
крайга, а ол шыкшак. Барынч
Сибирге болгаш Молды СССР-те мөө-
нөттинер алар. Кара хөртүгүнч
эвөс зонага, Балтич чогуунч рес-
публикаларына болгаш Белоруссия-
га хаваннар чөмгөрүлгөсүн колдуун-
да картофель-биле боттандырар.

Кара хөртүгүнч эвөс төп черле-
ринин, Сонгу-Барынч талаанын, Сонгу
чүктүн, Барынч Сибиринин болгаш
Уралдын, Балтич чогуунч респу-
бликаларынын, Украин болгаш Бело-
рус ССР-лерин девискзорлерин мөөн
сонгаар-даа сүт ажил-агыйнын кол
черлери болуп артар журулуг.

Дүктү болгаш хөй эдин бүдү-
рери колдуунда-ла Сонгу Казахстан,
Поволженин, Чөөн болгаш Барынч
Сибиринин девискзорлеринге, Казах-
станнын төп болгаш мурнуу обаста-
рына мөөн сонгаар-да мөөнөттинер.

Эш Мацкевичинин чутулааны
болга, эртем болгаш практика чаа
техникага үдөшлөөш малдарын
ажаап өстүреринин мурнакчы арга-
ларын ажилдап кылып турар. Ол
аргалар мал ажилына күш-ажылдын
бүдүрүкчүлүүнч дугайында болды
үдөшлөөш-биле өстүрерин. Чижээ-
дөргө, бир сааныч мурнунда 8—10
инектерин саап турган болза, ам
инектерин багылаан ажаап турган,
50—100-тү саар апарган болгай. Ол
арганын ажилганыра сааныч киж
чылды 200—300 болгаш оң-да хөй
тонна сүттү саар апарган. Мычарга
инекти мурнундагы арга-биле ажаап
турган, сааныч чылда 50—60 хире
тонна сүттү саар турган.

Көдө ажил-агыйды энергетика кү-
чүлөдү 1953—1959 чылдар дургу-
зунда 80,5 миллион аыт күштүг тур-
ганындан 137,9 миллион аыт күштү-
гүтү кылдыр өскөн. Тракторларын,
комбайннарнын, чык автомобильде-
ринин болгаш көдө ажил-агый ма-
шиналарынын саны бүдүн-чартык
сүткүр мал ажилын дыка калбартын
Барынч Сибирде төлөвөлөп тур-
гар. Кара хөртүгүнч эвөс төп зона-
га чөккү чылдарга 1,7 миллион
гектар черлерин шигөдөш алган
турар.

Техниканы шын ажиллаар талаа-
ны чө-чөргө дүз көргүзери-биле
чижек технологият карталарын бол-
гаш методиктиг айтымыннармын
министерство эртем албан черле-
рини кады ажилдап кылган. Маши-
на-трактор парымынч структурасын
шын тодогарайлар талаа-биле кол-
хозтарга болгаш совхозтарга дүзалаар
сан-мөдөөлөр оларда киригетин. Та-
раанын ажиллаар ажаары, таранын
механизастатын аргылаашканы
болгаш кургудылганы, мал чөмө-
рүнч кырынга силостаар арга-биле
силостаары шыкшак илдер чаа ар-
галар технологият картада база
илеретинген.

Ажил-агый чорударынын эр-
темге үдесилеттинген системаны
негедери көдө ажил-агый орган-
нарын болгаш илдерин тускай
эртемниглерин организастык ажил-
агыйнын деннел бөдирин негеп
турар деп эш Смирнов айткан. Зо-
налар айы-биле кылдыган сүмө-
дөрдөгү колхозтарга болгаш со-
вхозтарга таарымшак тодогарай сис-
темазын ажилдап кылгырыча база
боттандырарынче шилчир соруга
тургустунар турар.

Областа көдө ажил-агыйнын эрте-
лен баштаарын шын организастары
кончуг чутула деп илеткелчи дем-
делгөн. Областын азы экономикаг
районнуң улетүр бүдүрүлгелеринин
бүгү-ле ажил-чорудулганынын уус
ажыл-агыйнын чөвүлөдөрүнүн
улетүрү турарын шыкшак, көдө
ажыл-агыйнын область өргөдөй бол-
за көдө ажил-агый бүдүрүлгөсүн
улетүрү болуна долугу-биле
алыр журулуг. Мычанган область
өргөдөй чогуур өргөдөрлөг болгаш
материал-техниктиг аргаларыг бо-
лур журулуг.

Илеткелчи доозарда В. В. Маце-
вичинин чутулааны болза: тускай
эртемниг кижэ бүрүзүнүн, көдө
ажыл-агыйнын ажилдакчы бүрүзү-
нүң сорулганы—колхоз болгаш со-
вхоз бүрүзүн хөгжүдөрүнүн тодогарай
программанын ажилдап кылгырыча
эртемниг база практиканын түнөт-
тинген дуржулаарын чогадыкчы
Эзу-биле ажилганы болур. Оларын
100 гектар чөргө онаштыр көдө
ажыл-агый продукциянын эң-не
хөй-биле бүдүрү үндүр ажилгыч
ажыл-агыйларга хуудулар. Бо бү-
гү болза организастык ажилдарын
бүгү хөмчөгөл-биле күштөдөрүнүн,
колхозчуларынын, совхозтар ажил-
чыларынын болгаш көдө ажил-
агыйнын тускай эртемниглеринин
калбак кезектеринин эгелекчи бол-
гаш чогадыкчы ажил-чорудулганын
хөгжүдөрүн негеп турар.

Көдө ажил-агыйнын тускай эр-
темниглеринин Бүгү-эвилел чөвүлөл
хуралына РСФСР-ин Көдө ажил-
агый министри эш Г. А. Смирнов
июнь 14-те эдеринчи илеткел кыл-
ган.

Россия Федерациясынын бойдус-
экономикаг зоналарынын болгаш
районнарын айы-биле көдө
ажыл-агыйнын таарымштыр чорудары-
ны, специализастарынын болгаш
мөөнөдөрүнүн кол негелдөш болза,
чурттуг үлүг хөвөдилерин ханды-
рынга бараанын продукциянын бү-
дүреринин болгаш күрүнгө садары-
нын планы болур деп эш Смирнов
чутулаан.

Республиканын девискзори бой-
дус-экономикаг 22 көдө ажил-
агый районнарына хувааттылган.
Оларын кайзынында-да ажил-агый-
нын чорударынын эртемге үдесилет-
тинген системаны ажилдап кылды-
ган. Барынч Сибирде болгаш Кара
хөртүгүнч эвөс төп куржада ажил-
агый чоруду турарынын чижек-
терин илеткелчи чутулаан. Бараан-
ныч тарааны бүдүрерин улам ырай
көвүдөрүн болгаш өткөр болгаш
сүткүр мал ажилын дыка калбартын
Барынч Сибирде төлөвөлөп тур-
гар. Кара хөртүгүнч эвөс төп зона-
га чөккү чылдарга 1,7 миллион
гектар черлерин шигөдөш алган
турар.

Техниканы шын ажиллаар талаа-
ны чө-чөргө дүз көргүзери-биле
чижек технологият карталарын бол-
гаш методиктиг айтымыннармын
министерство эртем албан черле-
рини кады ажилдап кылган. Маши-
на-трактор парымынч структурасын
шын тодогарайлар талаа-биле кол-
хозтарга болгаш совхозтарга дүзалаар
сан-мөдөөлөр оларда киригетин. Та-
раанын ажиллаар ажаары, таранын
механизастатын аргылаашканы
болгаш кургудылганы, мал чөмө-
рүнч кырынга силостаар арга-биле
силостаары шыкшак илдер чаа ар-
галар технологият картада база
илеретинген.

Ажил-агый чорударынын эр-
темге үдесилеттинген системаны
негедери көдө ажил-агый орган-
нарын болгаш илдерин тускай
эртемниглерин организастык ажил-
агыйнын деннел бөдирин негеп
турар деп эш Смирнов айткан. Зо-
налар айы-биле кылдыган сүмө-
дөрдөгү колхозтарга болгаш со-
вхозтарга таарымшак тодогарай сис-
темазын ажилдап кылгырыча база
боттандырарынче шилчир соруга
тургустунар турар.

Көдө ажил-агыйнын чорударынын
эртемге үдесилеттинген системаны
ажылдап кылгырыча болгаш оңу бу-
дүрүлгө негедеринин Украин
ССР чуртка бир-ле дугаарында э-
гелен кирген. Ол солу дуржула дуга-
йын республиканын көдө ажил-
агый министри эш М. С. Сивак бо-
дунуң эдеринчи илеткелге дык-

наткан. Украинаның колхозчулары,
совхозтар ажилчылары болгаш кө-
дө ажил-агыйнын тускай эртемни-
глерин партия организастарынын
улетүрүлгөсүн-биле чеди чылда алган
хүмөдөлгөсүн беш чыл иштинде, а
дыка хөй ажил-агыйлар болгаш
районнар талаа-биле—хуусаа бе-
тинде, дөрт чыл иштинде күүседир
дээш бүгү күженишкнинерин сазып
турар.

Чер болгаш мал ажилын улам
ырай күдүрүшкү хамиктыг
мурнуна ажил-агыйнын чорудары-
нын эртемге үдесилеттинген сис-
темазын колхоз болгаш совхоз
бүдүрүлгөсүн негедеринин чедип алды-
нын болур деп оратор чутулаан.

Республиканын көдө ажил-агый-
нын тускай эртемниглерин бо талаа-
ны-биле улуг ажилды кылган. 1957
чылдан эгелеш Украинага 30 мил-
лион гектар чөргө хөртүн шилчел-
лик чоруткан, чеди муң ажил-агый-
ларга хөртүн карталарын болгаш эр-
тегек чутула сүмөлөрг өске-даа
материалдарын тымыскан.

Тараа болгаш техниктиг култу-
раларынч сортуг тарылгаларынче
шилчелгө республикада доозулган.
Малдын быжык чөм баазанын тургу-
зарынче онаа улуг кичөөнөг салды-
нын турар. Кукуруза тарылгалары
дыка калбарган, оң ачымы-биле бо
чылмын бир инекке 20 тонна сало-
сту болгаш төртүр бир хаваанга 5—7
тонна консервалеттинген кукуруза
мочактарын белеткэр арга бар.

Көдө ажил-агый бүдүрүлгөсүн
механизастарынч оратор улуг ки-
чөөнөг салып турар. Бо чылын ды-
ка хөй колхозтар болгаш совхозтар
технологият карталарын бир-ле
дугаарында ажиллап турар, оң ачы-
мы-биле күш-ажылдыг бүдүрүлгө
турар бөдирин, база продукциянын
бот-үзөсүн чигелдиг турар деп ол чу-
галаан.

Республиканын улугаттыр катты-
штыр мөханизастаан эвөноларынч
болгаш трактор бригадаларынын со-
ставында 120 муң хире механизатор-
торлар кирип турар, олар 5,5 мил-
лион гектар кукурузаны, 1,2 миллион
гектар чигир сөөканын, 1,1 мил-
лион гектар тарымал тоорукту, а ол
мыкшак картофельди болгаш өске-
да култураларын улуг шөдөрлөг
күш-ажылды эң эвөш чыгылдары-
ны-биле өстүрү турар. Мал ажилы-
нда бүгү бүдүрүлгө чорудулганын
механизастарын 1963 чылда бү-
рүчү-биле доозары республикада
төлөвөлөтүн турар.

Көдө ажил-агыйнын чорударынын
эртемге үдесилеттинген системаны
1957 чылда республикага ажилдап
кылдыган деп Белорус ССР-нин кө-
дө ажил-агый министри эш М. Н.
Луценко бодунуң эдеринчи илеткел-
чини дыккычан ол, калбак чутула-
чалыг байдалдарын тургускан. Амгы
үдө Казахстанда мал ажилын
продукциянын бүдүрү турарынын
деннел кончуг куду. Малдын баш
санын болгаш продуктулуун көвө-
дөрүн, а ол мыкшак малды ажаары-
ныч ажилгыч аргаларын ажиллаар
ны төлөвөлөп турарын өң көргө,
республика чутга тараанын эвөс, ха-

Тес-Хем районнуң колхозтарында
шөү малдын кыргызда ажилдары
июнь айның 1-ден массаымы-биле
эгелгөн.

Районда хөй кыргыздамында 96
халымды 8 агрегаттар, 286 кол хачы-
лардыг 8 кыргызда пунктуларын
ажылдап турар, олар хүн санында
норма Бугуаар 5157—6437 башты
кыргыз турар. Бар күштерин санап
көргө хөй, өшкү кыргыздын рай-
онга 15 ажил хүнүнде доозары-
нын бүгү-ле арганы бар болуп ту-
рар.

Чамык Шара-Нур, Ак-Эрик бол-
ган өске-даа пунктуларда кыргыз-
дык организастыг чоруп турар.
Шара-Нур пунктуда электроагрега-
дында кыргызчылар: А. Даш-оол
бир хүнде 43 башы, А. Х. Мария
болган 29 хойну кыргыз, өске-
ке кыргызчылардан дыка мурнап
турар.

Оң-биле кады, хөй кыргызда-
мында чөтөстөр хөй. «Чодураа»
колхозта агрегат арга чедир ажил-
даан. Эрткен чылын ол-ла агрегат
бүгү чылда чүт-ле 124 хойну кыр-
гаан, часын кыргыздаа агрегатты

рын база мал ажилынч продук-
циянызын улуг бүдүрүкчүлүү апар
Сүт бүдүрери 5 катан, аыт—5,6
дүк—4,9, хураган кежи—6,7 катан
көвүдөр.

Убек ССР-нин министри эш Д. Х.
Ханазаров көдө ажил-агыйнын ил-
гит байдалын болгаш перспективтиг
хөгжүдөсүн чутулаан. Хөвө ажилы
мыкшак колхоздан сугаттыг чер ажилы;
сугат чөк чер ажилы, саз-тараа
болгаш мал ажилы; эленинч олар-
лар, каракул хөй ажилы деп мын-
дыг үш зонага республиканың де-
вискзори хувааттылган.

Эрткен чылын республиканын
колхозтары болгаш совхозтары 3
миллион 163 муң тонна чыг-хөвөни
күрүнгө дүжааган деп эдеринчи
илеткелчи чутулаан. 1964 чылда
3 миллион 600 муң—3 миллион
800 муң тонна чыг-хөвөни чурта
бээр, а 1965 чылда 4 миллион тон-
на «ак алдыны» чедип алырын
демиселгэ дээш чарын колхозтар,
совхозтарда калбарып турар.

Сугаттыг чер ажилынч зоназын
ажыл-агыйнын экономиказын
өгөдөрүнчө төртү ажилы дыка
рольдүт болуп турар, мурнунда шө-
көк хөгжүп турган районнарга тор-
гуч ажилын дүргө келгүрер. Олар-
бөдирин экижидип суганын кара-
кул хойларын баш санын ийи са-
тан көвүдөдир. Кат-чимистерин бол-
гаш виноградыг доктааттыган бол-
гаш чургайлар-биле айткан 630
муң тоннамынч орукта 1965 чылда
950 муң тонна

Тамдык Урманын

УЛАМ ЭКИ АЖЫЛДААЛЫҢАР!

Солунуң бо арынарчында Тамдык районнуң «Совет Россия» колхозунуң ажылышчыларының чагаслары болгаш чамдык фотоларны парладывыс.

Бызаа ажаакчысы Р. БИЛЗЕТМАА.

Ферма эргелекчиси М. КОШТАЙ-ООЛ.

Саанчы Л. ВИКИНА.

Комбайнер С. БОЧКАРЕВ.

СЭБП-ийн ХХI съездинин төөгүлүг шийтирлерин, партияның болгаш чакаткы оон соонда-даа удаа-дараа үндүргөн шийтирлерин амдыралга чедишкенин боттандырар дөш бистин колхозуустун ажыл-ишчилери чеди чылдын эгезинден бээр күженишкенин ажилдап турар. Аргель эртен чылдын бодунун мурнуна тургустунган ажил-агыйжы сорулгаларын бүрүн күтсеткен, а бо чылдын бедиткен социалисттик хүлээгелерин алган, ол хүлээгелериниң хүүсөлдөш дөш ажы улам-на күштөлгөн. Ол дугайын бистин колхозуустун актив, мурнакчылары бөгүчү «Шында» тодаргайы-биле бижээнер.

Маана холбаштыр бистин колхозуустун ажылдын сөөлү чылдарда чамдык чедишкенин ун-е-зиннерин тайылбырлаары чутал. Партияның кыйгыры-биле ажил-агый, культура тургузушкунуңа удурутулган аргалары, техникти дөшмөт сайыраан, ажылчы чолнарнын коммунисттик кижиздиле-зинче, оларнын материалдык чагай чоруун болгаш культуразын бедит-ринче салгы салгышкыны кажан-гымындан-даа артык күштөлгөн. Кым-даа, каала-даа күш-ажалы коммунисттик ёу-биле көрүп, эки ажилдаан тудум-на оон хууда амдыралы-даа экижирин, нинтинин ажил-агый-даа сайыраарын бистин колхозчуларымыс ханымы-биле билип турар апарган. Ол дугайын колхозчу амдырал боду көртүп турар.

1958 чылдын апрельге чедир бо колхоза трактор-даа, комбайн-даа чок, чүтө 5 автомашина турган. Колхоз бугдүргезинге механизас-таттыгын адыр чок турган.

Иччаарга ам кандыг апарганын денеп көөрү чөре өрүңүт: 22 трактор, оон иштинде 18 «ДТ-54», 18 комбайн, оон иштинде 4 «СК-3», 18 автомашина ажилдап, элбек про-дукцияны берип турар. Техниканы күрүңөдөн садып алырында 2 мил-лион рубльди чарыдаан бис, ам кү-рүңөгө өрөс чок. Ол техниканы башкарып билер кадрлар колхозтуң бодунуң жеңгүңерин апарган, сен-теге чорулар машин-трактор мас-терская база-ла колхозтуң болу-нуу болуп, электроэнергияны бол-гаш механизмин күчү-биле ажил-дап турар. Тарааны курганды, ары-лаар, урар, чаштырар ажилду бү-рүн механизастаттыгын, Силосту, сизини, саванын күзүн бөдүрерин база кыжын сөөртүрүн трактор-биле күүсөдип турар. Чагыс өсө-биле чугааларга, хову ажилын барык-ла бүрүнү-биле механизастаан бис.

Мал ажилын механизастаары ба-за-ла калырып эгелен. Моон му-рунда 300 хеке инекти хол-биле саарында 29 кижини херегелтинер турганындан, ам электрив сааданын тургусканын ачымында 5-ле кижини ажилдаар болу берген, -оон хостал-ган 24 кижини өскө ажилдарга немел-де күш болуп кирген.

Ам инектерин баглавын ажаар 2 кажааны тудар бис. Анаа аштал-ганын болгаш чегерилгенин бүгү ажилдары механизастаттыгын тур-тур. Оон мыйа күшүңгү чаа кажа-зын тудар, хаан ферманын бүрүнү-биле механизастаар бис.

Бызааларны чагыштырып эки-рер арга-биле доруктары мал ажилында чаа чүт болган. Бо чы-лын иччаар 400 бызааны дорукту-руп азыраар бис. Бир өвөс мурун-дагымы-биле алдыр, мыча бызааны азырап кадарарында 16 кижини херек турган, ам чүтө 4 кижини четир, *

иччангаш оон 12 кижини өскө ажил-дарже кирген.

Күш-хүнүнүң болгаш хөргөңин чарыдалы шак иччаар кызырлып, продукцияны бот-үнезине чигел-делер болуп турар. Илангы 1 ки-лограмм сүттүн бот-үнези 60 ко-пек, тарааны—22 копек, инок эдинин—7 рубль, дүктүү—17 рубль апарган болгаш оон-даа өскө. Колхозтуң болгаш колхозчуларынч орулгазы өскөн: колхоз 1957 чылда 970 муң рубль орулгагы болган, иччаарга эртен чылдын 5 миллион 3 муң рубль четкен, азы бир күш-хүнүңгө шөвөвр 3 рублем 10 рубль чедир бедөн. Механизация-нын ачымында чүтө эртен чылдын чер ажилындан 3 миллион 30 муң рубль орулганы алган бис. Мал ажилындан 2 миллион 270 муң рубль кирген. Ажил-агыйнын дилги өстүрер, ары чигери кылыр чаа азырлары база көчөшкөн. Дилги ферманын тургузарына үнтен чарыдал баштайгы чылда-ла дугал-тыгын болгаш ол ач улуг орулганы берип эгелен.

Ол бүгү болза организакчы бол-гаш кижиздилеги ажилдын түнө-лү болганы кандыг-даа маргылаза чок. Бо талазы-биле колхозтун па-тия, комсомол, хөргөңнер органи-зациялары, каже Совет, улус өрө-дигенин болгаш культура-чырды-дышкынын албан черери, тус-кай эртемнигер, интеллигенция, колхозчу мурнакчылар улуг рольду ойноп, колхозтуң баштаар чери-биле тулуш харылзаалык болуп, деминг ажилдап келген бис. Па-тия организакчы (секретары эш И. Шмаков) агитация ажилын, илангыл көсүк агитацияны дыка өжилтиген. Бо солунда ады үнү турар мурнакчылардан алтыл, кол-хоз бугдүргезинин эки организак-чыларын—ичеңер Владимир Бро-кертти, тудуг бригадирин Никфор Артеповту, агроном Владимир Ку-ликановту онзаап демгелээр чүтүз. Олар колхозтуң баштаар черинин, колхозчуларынч идегелин чүткүлдү болгаш үлөгерлиг күүсөдип турар-лаар.

Организакчы болгаш масса-поли-тиктиг ажилга разамчыларынч үлөгери эдерип турар бис. Брига-дальар, фермалар, агрегаттар, эвен-оол болгаш кижилер аразында соци-алисттик чарышты оперативти-биле удуруп, чарышты тилекчилерин үе-үеңин байдалыга холбаштыр күн-бүрдө-даа, азы ай самында-лаа илередиң, акша шаңылы-биле кады ымшолдерин болгаш шилчир кы-мыл тукучугаштары оларга тыпсып келдвис. Ону моон сонгаар-даа *

практикалаар бис. Ол демгелер колхозчуларынч идепкейин көдүрүп, күш-ажалдын организакчыны бед-дип турар.

Хойжуларынч чаап олурустурга-ны-биле мурнакчы хойжу Федор Ла-пылдайнын, ферма ажилдакчыларын чаап алгаш бызаа ажаакчысы Рая Билзетмааның илеткелдерин бан-таар черин хуралына чугаалашка-нымыс дуржулга солчушкунун кал-бартырына дузалык болган. Парт-бүрө болгаш колхозтуң баштаар че-ри үнүшкүңүт хуралдарын кылы-ры практикалап эгелен. Ол болза кижилерин бугдүргезин үр хоор-дуктурбазына, масса-биле харыл-зааны улам быжыгаарына ужу-ру-залык болуп турар.

1958 ажил-агый чылдын түнө-лелин ёугаар бүтү адырлар аайы-биле шаңнал-макталарга 62 муң рубльди үндүргөн бис, оон иштинде биске үр болгаш эки ажилдаан ше-фчилер база бар. 3 колхозтуң ку-рорттарга халас дымшандырган. 1959 чылдын кышкы, чакы ажил-дарынч түнөлиден илерөө мур-накчы 18 кижини ССРЭ-ниң улус ажил-агыйнынч чедишкенин Москвда Делегтеден чорулар деп шийтирлөөш, ам 9 кижини чору-луп турар бис. Үш кижини курорттар-га халас дымшанмы.

Чонуну культуразынч көдүрери чүтүзө айттырар. Иччангаш чеди «ыл школазынч бажынын алдым тудар, чаа интернатты тудуп бээр бис, оон түнөлиде школачылар-ның чагыс элөкелги өөренири хандыртырар. Июнь айда 4 оруңгүт бо-жулула бажынынч тудуу ажил-дала кирер. Школачыларга эртенги илгит чөми бөзүрүн колхозтуң күсө-ли-биле хандырар бис. Бистин мал-чынарнымыс радиоприемниктерин, а колхозчуларымыс радиолу. Кол-хозчу малчынар чуртталганын эки бажыны-биле бүрүн хандыртыр-ган. Сууруң электр чырын көн-лүр кывар. Фермалар бүрүнү-биле электржигитинер. Ол бүгү демгел-ер чонун өрөдигезинге, амдыл-рал-чуртталганына, дымшанылга-рына болгаш күш-ажалына дыка уңгур-дузалык болуп турар. Тамыз-Уулаын өрөңдө чөккө чедир-ле хождунгай турган колхозтуң ам-дырлында мындыг чазыргаларынч бистин Коммунисттик партиявыстын, Совет чазавыстын доктаамал салгыс салгышкынын ачымында колхоз-чу чөн бодунуң чүткүлдү күш-ажалы-биле чедип алган.

Бо чылдын ажил-агыйжы сорул-галары база-ла чедишкенин күү-сеттирерине идеген болур. Малды баш санын өстүрери хаандал өскө-ди азыр күүсеттирген. Хову ажил-дындан бедик дүжүтү алырнынч үлөдөшнери тургустунган. Көдө ажил-агый продуктуларынч бугдүр-еринч болгаш күрүңөгө дузаары-ның талазы-биле хүлээгелеринчти бүрүн күүсөдип бис.

Бисте ам-даа чедир кылдынмаан чүтүдөр хөй, четпестер-даа бар. Бо дугайында чөптү саналдарынч кү-лөп алышкан, коммунизм тургу-зуушкуну дөш демселге боттук сал-дышкынарлыг болур дөш эки ажилдаар ужурут бис.

А. ТУРГЕН-ООЛ,
колхоз даргазы, Социалисттик
Күш-ажалдын Маадмыр.

Хөй сүт саалдазы дээш демсел

Бистин төп сүт-бараан ферманы колхозка сүт бүтүрүшкүнү көвү-дөдүр талазы-биле кол черин элөп турар. Ферманың саанчылары, бызаа ажаакчылары, инек кадарчылары чеди чылдын ийги чылы—1960 чыл-дын бугдүргө онзаалдын хуусаа бетинде додур болгаш азыр бүсө-дир дөш бүтү аргаларын болгаш куралдарын ажилдап, кижини бүрүзү социалисттик хүлээгелерин ажилдап турар.

Чыл эгезинден бээр 266 бызааларын хоромча чок камгалап алган бис. Ам фермада 240 инектер сагдынып турар. 1960 чылдын 5 айлары-нын иштинде эртен чылдын ол үеңиге болзаарга 41 тонна хөй сүт саг-дынган. Эртен беш айларда 89,4 тонна сүттү күрүңөгө саткан бис. Ам хүн бүрдө ортумаа-биле 940-960 литр сүт күрүңөгө дузаатыншып турар.

Ферма ажилдакчыларымыс, илангы саанчыларынч күш-ажалын чигедиңир талазы-биле чамдык демгелер алдынган. Бо чылдын фермада автосаалдамың ийи установказы тургустунган. Оон түнөлиде саанчы-ларынч саны 29 кижини турганындан 5 кижини чедир кызырлыг, күш-ажалдын бугдүргүчүңү 2 каттап бедөн. Автосаалдамың ачымы-биле 240 инекти беш-ле саанчы саап четтирип турар.

Саанчыларынч иштинден Ирина Фелелова берги черде чоруп турар. Ол 5 айлар иштинде инек бүрүзүңен ортумаа-биле 650 литр сүттү саг-ган. Ол иччангаш Мария Агапова 590 литрин, Лидия Викина—574 литрин инек бүрүзүңен саап алган. Олар ам ССРЭ-ниң улус ажил-агый-нынч чедишкенин Делегтезинге бо чылды баарлар. Колхоз баш-таар черинч фермалар аразында шилчир Кызыл тутун бистин ферма бажымы-биле тудуп турар.

Сүт бугдүр талазы-биле хүлээгелерин улуг. Ол хүлээгелерин чедиш-кенин күүсөдип, сүт саалдамын көвүдөлүрү-биле саанчыларын, инек ка-дарчыларын автосаалда установказы болгаш инектерин-биле калы Кы-зыл-Арында чагыт лагерже көчүрер бис. Бедик сүт саалдамы дөш ёу-луг күженишкенинч ажил анаа чоруттунар.

А. РОГАЛЕВ,
төп сүт-бараан ферманынч эргелекчиси.

Колхозта 45 уруглар турарына таарыштыр кылган аялы бар. Үч аялы бо чылдын апрель 8-тен эге-леп ажилдап турар. Яслини чүтө чагыт сезон үезинде ажилдаар кыл-дыр ажиткап. Индыг болза-даа ая-ли ажилдаан бээр хүн бүрдө ортумаа-биле 19-тан 30 чедир уруглар ачаа көзүп турар. Колхоз төвүнде ажилдап турар яслинин ачымы-биле чамдык колхозчу хөргө-ңнер уругларын аялыге тургузуп кааш колхоз бугдүргезинде идеп-кейлиг киржир арталык болган.

Чурукта: яслинин бичин уруг-лары.

ТУДУГ БРИГАДАЗЫНДА

Областын өскө колхозтары ышкан бистин «Совет Россия» колхоз чеди чылдын ийги чылы—1960 чыл-да элөөн хөй чаа тудугларынч тудар планынч. Тодар-гайлаарга ийи квартиралыг 4 чуртталга бажынын мал кыштагаларына, колхоз төвүнде колхозчуларга чагыс квартиралыг 10 чуртталга бажынын, инек малды 3 кажазын, 250 олуттуг алуубу, колхоз конторазын, 10 автомашина кирер автогаары, бир кулстанын, ма-шинанын артык кезектерин шыгаар саалды туд-лары бугдүргө планында көрдүнгөн.

Тудуг бригадазы 43 кижиниң 5 өвөндөн тургустун-ган. Эвөө бүрүзүңе 6-дан 8 чедир тудугчулар ажил-дап турар. Бүгү тудугларынч тудуп доозарына 2500 кубометр тудуг мыйы, 1000 кубометр дилги матери-алы, 500 кубометр даш, 30 муң борбак туйубу, 20 тон-на чугай херек. Чыл эгезинден бээр 1800 кубометр тудуг мыйын тайгага белеткен, оон 1350 кубометрин тудуг участкаларына сөөртүп чедирген бис. Дилги материалынч ам 720 кубометри белеткеттинген. Ту-дуг дажы, чугай, туйубу ам-даа белеткеттинген. Ол чылдагыны-биле тудугуң темптин оожумнап турар.

Июн айына 10-га чедир бистин бригаданын кез-жигүңерин мал кыштагаларында ийи квартиралыг 2 бажынын тудуп дооскан. Бир кулстан туттунган. Автомашиналар гаражыныч кол тудуу доозуган. Ма-шинанын артык кезектерин шыгаар саала ажи-

лалда кирген. Колхоз конторазынын база алуубун ча- тудуглары доозурунун кырында турар.

М. Лапшанын, А. Боткаревтин, А. Бухтеевтин эве-нолары дээр көргүзүлгелерин болуп турар. Тус-тус туд-дугчулардан Ч. Мырзастай, С. Затева, А. Боткарев, А. Бухтеев, В. Расимов, К. Кара-оол, Д. Расимов бол-гаш өскө-даа тудугчулар бугдүрер ажил нормазын 115-тен 130 хуу чедир күтселип, тудугчуларынч мурнакчы олурдунаа чоруп, тудугтуң эки шыгарын чедип ач турарлар.

Тудуг талазы-биле планымыс улуг. Индыг болза-даа тудуг мыйы, илангы дилги материалдары чеди-шкенин кылдып дооскан тудугларымыс кончүт эвөөш. Ам 800 кубометр тудуг мыйы, 700 кубометр дилги материал биске херек. Бо бүтүнү четчелер алып болзувуса бүгү тудугчулар дүргөдөр болган олар-нын хөй кезин ажилдагы кирер. Ону чедип алып дөш бүгү-ле аргаларын ажилдап, чөттүр демгелерин боттандырып турар бис.

Иччангаш тудуг бригадазынын кезжигүңерин бо чыл-дын тудуг талазы-биле онзаалдын нинтиги-биле де-кабрь 1-ге чедир бүрүн күүсөдип дөш мога-ышлаг чок ажилдап турар.

Н. АРТЕПОВ,
тудуг бригадазынын бригадирин.

Школа биле колхозтуң харылзаазы

Бистин Владимировка школазы 1950 чылга чедир чүтө орус өөр-еничилеринч, 4 классыг эге школа турган. Оон сонгаар колхозчуларынч нинти күчү-биле школан алымып, орус-даа, тыва-даа өөреничилеринч чеди чыл школазы кылдыр өлө тур-гускан.

Индыг болза-даа школанын класс өрөөдери чедишкенин барымдалааш, беш класс өрөөдөрлериң немелде туду-ну 1959 чылда тудуп эгелен. Ам чаа өрөөдөлгө чылдыла ол шуут ажилдала кирер. Үч школан сөс чыл школазы кылдыр өлө тургузары база планнаттынмы турар. Школа чарында 50 оруңгүт интернат бар. Оон оран-саванын колхоз баштаар че-ри ийи чыл иштинде хандыршып кел-ген. А 1960—1961 өрөөдөлгө чылы-нын эгезинде школа боду чаа интер-наттыг болур.

Школанынч тудуун калбартырынга, оон септегелери чоруларына колхоз баштаар черинч талазындан улуг дузалыкчы көргүзүп турар. Ол мыйк ноябрь, чаа чыл байыралдарынч таварыштыр колхоз баштаар чери бүтү өөреничилерге халас белеткер-ин берип турар. А 1960 чылдан эге-лөш берги болгаш ийги элөкелге өөренип турар школачыларга халас илиг чөми организастаан.

Колхоз школага, а школа колхозка дузалал турар. Иччангаш колхоз би-

ле школан аразында сыйры хы-рымыла улам-на улгадып турар.

Школа дугайында салгы салгыш-кына харын амылды бистин школа-чыларымыс башкылар-биле калы чакы-кы лову ажилдарынч, сизге, тараа ажаап алышкынынч үезинде колхозка улуг дузаны көргүзүп келген болгаш көргүзүп турар. Бо чылдын школачылар колхоз баштаар черинин конторазын, эрги клубту долгандыр ийи-бүрү мыйтар олуртуп тарым-рында, ол ишкан могаа тарымрынга кирешкен.

Амы үеде школачылар биология башкысы Мария Алексеевна Плыни-намын улуртулгамың школа ча-нында дуржулга участкасында көзө-ө ажил-агый практиказын артырып тур-рар. 5«Б» классынч өөреничилер

боттары парнич туткан, анаа капус-та, помидор, огурец болгаш өскө-даа аюгалар рассадларынч өстүргенер.

Школа чанынын участкасында прак-тиктиг ажилга өөреничилер Тара-чы Саян-оол, Аралдын Диньенжа, Балшык-оол Оржуйма, Монгалын Ролд, Сылаң Тамара, Камыз Зина, Мөңгө Волода, Балшык-оол Сарыт-оол, Минджей Виктор болгаш өскө-лер-даа кончүт идепкейлиг киржип турар.

Бүгү башкылар болгаш техниктиг ажилдакчылар алгы үеде школазынч чаа өрөөдөлгө чылдынч эки белеткөөр дөш септеге ажилында организас-тынч ажилдап турарлар.

Т. ИСАЕВА,
2 «а» классынч бажымы.

Каскалда ферма

Колхозтуң ээтир улаанышкыны-нын инек фермазына нинтиги-биле 800 аягы баш мал бар. Оон иштин-де 117 кыс, 146 эр молдурга, бы-заа эмирер 140 инек, 270 бызаа, ам төүүр 80 инек бар.

Бистин фермазынч ажилдакчы-ларынч кол-ла сорулгазы болза, бызааларынч чарып саап турар сүткүр инектин чаш төлүп дорукту-ры болгаш оларын эки семитири, хөй ээти бугдүрери болуп турар.

Ол сорулганы чедишкенин күү-седир дөш бодузука социалисттик чарыштын бедиткен хүлээгелерин алган бис: бо чылдын 400-тен эвөөш өвөс бызааны доруктуруп, мал чөми колхозтуң күжүвүсү-биле белеткөөр, кыштагаларынч бодуус септеп адыр, 250 баш инек кирер чаа чылгы ка-жазын тудар, ферманын бодунда тө-рүүр инектеринч бызааларынч чил-дир чөккө ажаап алып, чагыт олар-дын чөп ажилдаар деп аазан бис.

Ажылдын херек кырында чоруп турары багай өвөс. Ам бызааларынч чагыштырып эмирер арга-биле до-руктуруп 2 бөлүк бар. Рая Билзетмаа биле Оюн Норма оларынч бызаа ажаар бөлүк бо түнөргө 76 инекке 142 бызааны, иччаарга Кызыл Ү-реминин болгаш Күзөң Долактамын бөлүк 69 инекке 128 бызааны чагыштыр азырап өрөткен.

Рая Билзетмаа бызаа ажаакчылы-га 5 чыл ажилдаан, оон дуржулга-зын өскө бызаа ажаакчылары өөр-енип, бот-боттарынын аразында со-циалисттик чарыштыг ажилдап ту-рарлар.

Минди ады үнтен болгаш ферма-да өскө-даа малчыларынч инек-терин үлөгерлиг ажаап болгаш кады-ны турарын база-ла онзаап дем-селгезе чөгүр. Ала-иселеринч бо ажилында чагыт үеде школачы уруглар база дузалалык турдарар.

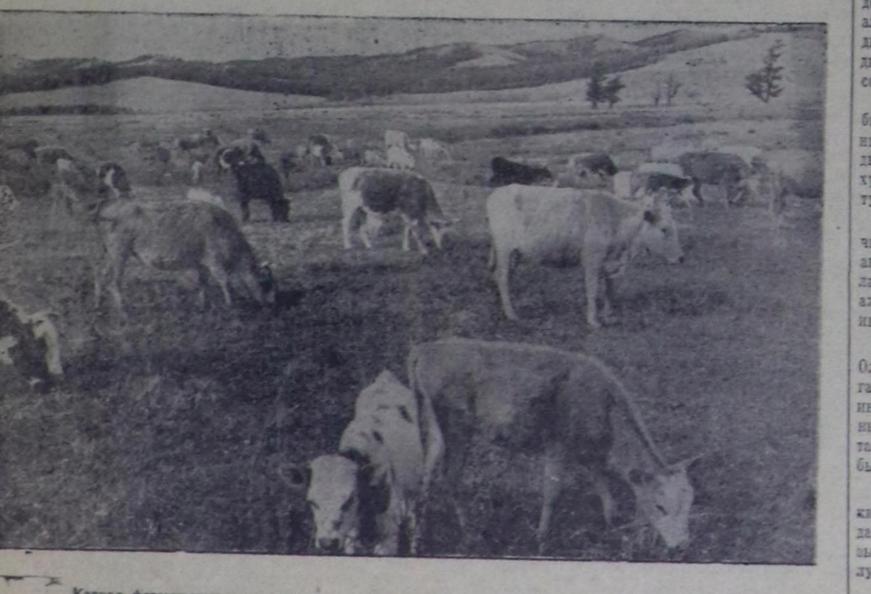
Төп сүт-бараан фермазынч инектиг келген бызааларынч бистин фермазына инектерге тус-тус овал, оларынч боттарынын төрөң иелери иччангаш кылдыр өмер чап-чылга өрөөдип турар бис. Бызаа бү-рүзүн иччаар бүрүн чапчытыра-рында бары-ла 20 хонук негетти-нип турар. Оон соонда бир инекти-ле 2-3 бызаалар амыншаан, «инекти-биле» калы хостуг оларды чоруур-лар. Бызааларынч концентраттыг чөмөр-биле доктаамал азырап тур-рар бис. Иччангаш бызаа бүрүзү-нү хонукта немелде семитилгенич 800-900 грамм чедип турар. Ийи зерде чылгаг ажалаларынч тудуу ады-дымыс. Бистинч ажилымысды кол көргүзүү индыг-дыр.

Бистин бодузука алган өскө хү-лээгелеринч база бар. Фермада малчынар хөй. Оларынч чуртталга-амдыралында таарымчалыг байла-ды тургузар херек. Иччангаш бо чылдын 2 аал ишти чурттаар чаа бажынын тудуп алырын, Кызыл-Арыдан эмелге бажынын көжүрүн тудурын, чуртталга бажынарнын септеарин болгаш өде кылгырын, фермада школазынч база клубу-вустун септегелерин чоруларын күү-седип алып бис.

Алган хүлээгелеринчти бүрүн күүсөдип дөш колхозтуң төп сүт-бараан фермазынч ажилдакчыла-рынч социалисттик чарышка кыйгы-гаш, оон түнөлиде ай самында үн-дүрүп турар 3 кижини составтыг чар-ыш комиссиянынч тургускан бис.

Сөзүвүстү херек кырында күүсө-дир аргалар бисте бар.

М. КОШТАЙ-ООЛ,
Каскалда ээтир улаанышкыны-нын инек мал фермазынч эргелекчиси.

Каскалда фермазынч инектеринч чагыт оларга оштал чорууру.

Эдэндэ Колхоз

Бедик дүжүттүң үндезини салдыган

Часкы хову ажылдарының чедишкенин күөсөлдөни механизатор кадрлар, техниканың байдалы болгаш ооң чөп ажылга шийтирилээр. Бо дугайын өөренип көргөн, часкы тарылга баш бурунгаар беткелди чоруткан бис.

Хову ажылдарына техниканың беткээри биске эрткен чылдың декабрь айда эгелээ. Техника септелгенин ай-шаанда шынарлыг чорударыңа организастыг хемчеглер алаанын түннелинде кожула чөп-септер—андазыннар, шийрлер, казактар, дүшүнүктөр, кокуттар болгаш сепкалар, ол ишпаш кышкы ажылдарга киришкен тракторлар чаш чылга чедир бүгүн септелген турган. Кышкы ажылдарга киришкен тракторлар бо чылдың апрель 1-ге чедир база септелген. Септелгенин кызымчалыг ажылдагы-биле септелгенин шынары багай эвес болган.

Тарылга эгелээринин ырак мурунда партия организастыгының болгаш колхоз баштаар черинин дузасы-биле бригада база тус-тус трикторист бүрүзүнче хамаарыштыр тодаргай ажылчы планнары чогаалып кылган бис. Ук планнары бригадаларының ийги хуралдарына чу-галтажып көргөн болгаш хүлээп алган. Аңаа бүгү механизаторлар ийе-кейли киришкен. Бары-ла механизатор бүрүзү планын ханымчалыг өөренип көргөн болгаш оңу 15-20 хуу ажыр күөсөдир дугайында хүлээлгелерин боттарында алган. Тус-тус механизаторларының хүлээлгелеринге үндөйлөш хову ажылдарының планын бригада бүрүзү ажыр күөсөдир деп хүлээлгелерин бригадаларга берген. Колхоз баштаар чери болгаш партия организастыгы бригадаларыңа удурткучларыңиз дуржугалыг механизаторлар Ф. А. Михайлов, В. Ф. Меркушев, Л. Е. Кузнецов оларны бадылаан.

Бо чылдың колхоз нийтизи-биле 6000 гектар тараа культураларын, ооң ичинде 3100 гектар кызымчалыг тарып уурдул турган. Хову ажылдарының үндөлдө бүгү механизаторлар бедик дүжүттүңүз, эрес шудурга ажылдары-биле эрте тарып тараа культураларыңиз тарылгазы 8 аял хүндеринде бедик агротехниктиг дененге доозулган. 6562 гектар тараа культуралары, ооң ичинде 3607 гектар кызымчалыг тарыттыңар. Ийги бригадалар (бригадари В. Ф. Меркушев) пландал ажыр 300 гектар кызымчалыг тараан. Ол ишпаш бирги база ушун

бригадалар боттарының хүлээлгелерин элээн ажыр күөсөткөннөр.

Часкы тарылганы дүрген доостурунга үренини механиктиг эзу-биле сепкаларже урар арганы ажылгааны дузалаан. Ол ажылга 3 автомашинамы аде дөзөө, олар 6 агрегатка үренин чедирерин бүгүн хандырып, аңаа мурунда ажылдап турган 20 кишини, 12 аялты солаан болгаш чаштыркычыларына күш-ажылын эрэн чигеткен.

Эрткен чылдың бир агрегатка үренин урары 20-25 минута түргүчүлөп турган болза бо чылдың ол чүгүле 5 минута апарган. Ол чорук бүдүрер ажыл нормазы 180-220 хуу күөсөдир арганы агрегат бүрүзүнче берген. Ичанган агрегат бүрүзү хүнде 30 гектарны чаштырап турган, 55-60 гектарны чаштырып турган. Чолаачылар К. Бугалай, Л. Ионин, А. Плесовских олар боттарының автомашиналарында дүн-хүнде эелчег чок эки ажылдааннар.

Тарылга кампаниясының үзүндө бүгү механизаторлар эки ажылдаан. Оларың бедик дүжүттүңүз ажылдарыңа бригадалар аразыңа, бригадалар иштинде агрегаттар аразыңа калбарган социалистиг чарыш эки үрө-түннели берген. Эп эки агрегатка хүй бүрүдө ымшел-биле кады 25 рубльди, эң эки бригадала Кызыл тук-биле кады беш конок бүрүзүндө 100 рубльди тышсып турганы улуг идигин берген.

«ДТ-54» трактор-биле 620 гектар чымчак чери күөсеткен тракторист Иван Фролов, Петр Копылов, 550 гектар чымчак чери күөсеткен Сергей Бочкарев, Тимофей Кудряев олар механизаторларын иштинде эң эки көргүзүлгелерин чедип алган.

Чеди чылдың ийги чылында тараа культураларыңиз гектар бүрүзүндө ортумаа-биле 15,9 центнер дүжүт алыры бистид колхозтун социалистиг хүлээлгелеринде көрдүңер. Бедик дүжүттөрин алырыңиз үндөзүңиз часы хову ажылдарының үзүндө салып алган бис. Тарааларыңиз чыгы ажаалгазы, чыгы чер адалары, дүжүт ажаап алышканыңа белеткел болгаш эске-лаа күженишкениңиз ажылдар бистид мурнувуста хөй. Иңдыг болза-лаа ол ажылдарыңиз чедишкениңиз күөсөдир шыдаар бис.

Б. КАЛИКАНОВ, агроном.
В. БРОКЕРТ, инженер.

Колхозтун Машпанында электр кыргылаа агрегаты ажылдап турар. Чурукта: койжу В. Васильев хойларының бирээзин О. Долзатмаанын кыргып турары.

Демниг ажылдаар бис

Баскалда ээтир угланышкыны илек мал фермазының клубунда (эргелекчизи Оюн Долзат) көскү агитацияны делгезен. Иңаа мындыг лозунганы аскаан: «Баскал фермазыңың ажылдаачылары! Социалистиг чарыштын бирги чери дээш бүгү күжүвүстү салышыңар!» «Коммунист күш-ажылың дайынчы олуруңга туржулуңар!» «Бистид чеди чыл планымыс—коммунизмге дөрт болгаш тода орук». Фермазың бүгү ажылдаачылары чеди чыл планының чедишкениңиз күөсөлдөниң дээш чангыс ай угланышкының ажылдап турар дээрин ол лозунгандар-на илден.

Колхозтун партия организастыгы мында элээн хөй агитаторларын тургускан. Оюн Долзат агиткуудушту үндүрүп турар, колхоз болгаш ферма 1960 чылда кавдыг чедишкениңиз демисежиш турарының дугайында социалистиг хүлээлгелерин көскү кылдыр бижээш клубтун иштинде ас-

кан. Почтачы Сувак Суван-оол областың болгаш төп черинде солуннар колхоз төвүндө чыгышчыларга үргүчү чедирип көөп турар.

Агитаторлар боттарының харылап турар уаастоттарында малчынарга солун нокулгалары, бөсөдөлөрү кылды берип, социалистиг хүлээлгелерин күөсөлдөниң чоруп турарының дугайың таймлырап чоруп турарлар.

Бистид фермазыңиз эргелекчизи Михаил Коштай-оол болу база агитатор. Болуң ол хүлээлгезин эки күөсеттишпаш, фермазың ажылын оперативтиг удуртуп турар.

Бодум база агитатор мен. Сөөлү үдө чөсөгеленишкениңиз бүгү-ниити болгаш бүгүн дүжүр дугайында Совет чазактын чаш саналдарың, коммунист күш-ажыл бригадалары болгаш малчылар деп ат дээш чарыштын мурнакчыларыңиз бүгү-эвеле чөвүлө хуралыңиз киришкениңиз Совет Эвилелиңиз бүгү ажылга чоннарыңа кыйгырыңиз, ол хуралга эш Н. С. Крушевтуң чулааны, ССРЭ-ниң Дээли Советиңиз беш-ши сессиясыңиз материалдарыңиз малчынарга таймлырап бердиз.

Валентина Гаганованың үлгелери-биле бригадалар ажылдап каларчы ажылга шийликти. Ам мезиң кааладым-да 116 баш молдурга бар. Оларны ам Иртин деп чериңиз сериңиз чайладаларыңиз олардым чорутуп мен. Аңаа бар малчынар ортузунга агитация ажылың чорудар мен.

Молдургаларыңиз кокутта 800—900 кг немжир семиргалезин чедип алырың, бодум мал чөмөңгө 500 центнер ситениң беткээрин хүлээнип алымы.

Бистид фермазыңиз ажылдаачылары колхозтун мал ажылың төгүдеринге, күрүнеге хөй ээти бүдүрүп бөзүңгө күш-ажылчы салышыңыңиз кирирээр.

Н. КАНЧЫР-ООЛ, агитатор.

Улуг аас-кежик

Бистид колхозуус 1937 чылда организастаттыңар. Оон бээр-ле күш-ажылчы колхозчу болуп келдиз. Коллективтиг, сууржуң ажыл-агыйыңиз мурнакчы тулугузу чордуң. Ам бистид колхозуустун төвү областа база бир эрги суурларын бирээзи болуп турар. Иңчалза-лаа Владимировка ам-даа өзүп, мында бүдүрүлгениңиз, култура албан черлериниң, чурталга бажыңарыңиз чаш-чаш тулуглары немескип, амидылар оңза өөрчүтүп чекетелип турар.

Сөөлү чылдарла аңымыр ажылга киришкениңиз, бир сезонда 50 чедир кишти болгаш эске-лаа аңырыңиз өлүрүп, колхозта улуг орудагы кирип келдиз. Бодум 1953—1954 аңымыр чылында «ССРЭ-ниң бестекелдер Министерствозунуң Бүгү-эвеле «Заготживсырь» каттыжымшыкымыңиз Хүндөлдө бижип-биле шайланган мен. Колхозтун баштаар чери мезиң ажылымың үлөсөп, хөй удаа шаңнап келген. Аас-кежиктиг амидыралдыг үлгениңиз чүгүлө чүткүлдүг күш-ажылда дээрзин билээр бис.

Ам 77 харым пенсионер мен. Иңчалза-лаа чеди чыл планыңиз чедишкениңиз дээш бүгү совет улустун патриотчу ишчөшкениңиз киришкениңиз аргалымыңиз көргүзүп, колхоз бүдүрүлгезинге киришпашаан турар мен. Ызыңы март айда терге, а күзүн шаңак септээр, чамдыкта ширбиңиз кылдыр ажылдарыңиз күөсөдир түр мен.

Тайбыңыңиз хөрөң күш-ажыл-биле бижыглар бис. Чөсөгеленишкениңиз бүгү-ниити болгаш бүгүн дүжүр дугайында Совет чазактын саналдарыңиз деткиншаан, бистер дайынга удур, тайбың болгаш аас-кежиктиг амидырал дээш демисежиш турар бис. Тайбың ышавыла тилээр дээрзинге буу-решишаан, америк империалисттериниң агрессивтиг үлгедилерин улуг-килен-биле буруу шаап көрдүсүз.

Кижилерин чазай амидыралыңиз үлгөргө-чижээ бистид чуртувуста көстүп турар. Калаймы Аина Екимовна биле кады төрөөн колхозуустан чылда 400 күш-хүнүн пенсия кылдыр ал турар бис. Кыран кызымында Төрөөн чуртувустун наймысылаан, ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйыңиз Делгелерин барып көөр аас-кежиктиг болдум. Ол дугайың бодумуң эш-өөрүмгө көөп чулаалар бээр мен.

Е. ЕРЛИН, колхозчу пенсионер.

Тракторист И. САЙТЫ.

Пенсионер Е. ЕРЛИН.

Хаван ажаакчы К. ОГНЕВ.

Хойжу М. СЕРЖИЦМАА.

Фотолары В. Луткоутоу.

40 тонна хаван эди дээш

СЭП Төп Комитетиниң декабрь Пленумунга бүгү совет кижилер белеткенип турган. Ол үдө санчылар сүт саалдазыңиз талазы-биле немелде хүлээлгелерин алган, а хойжулар малдыч төлүп бүгүн камгалап ап, хойларыңиз мезиң кыш ажырап деп сөөлү берип турганнар. Хаван ажаакчыларыңиз санчылардан болгаш хойжулардан чылдып палбас дээш ба-за-ла бедик хүлээлгени алган бис.

Эрткен чылдың хаван фермазыңа 8 кижи ажылдап турган. Чыл эгеленден бээр 3 кижи ажылдап турар апарган бис. Кышкы үдө сүт дамчыдыла хаван кажааныңа чок турган. Ам ол бисте бар апарган. Хаван кажааның элестри-биле чырыттыңар, оларга системалык-биле хандырттыңар. Аскылыг орук кылдыңар. Хаваннар боттары чөмөңгө көрүмшадар база бар. Бо бүгү чүдүлөр хаван ажаакчыларыңиз күш-ажылыңиз чигеткен.

1960 чылда хаваннардың баш саныңиз нийтизи-биле 800 баш чедирер, азы 40 тонна хаван ээди күрүнеге садар деп хүлээлге алган бис. Ам-

дымында 20 баш хаван азы 6 тонна хаван ээди күрүнеге дулааттыңар. Оон ийги төрүтүр кол хаванга онааштыр 12, дунгуш хаванга онааштыр 5 хаван оолдары алдыңар.

Чурттуң суратам хаван ажаакчызы Ярослав Чижин үлгелери-биле хаваннардым бөлүк-бөлүктөп алмап, оларны колдуңда кургак чөмөңгө-биле чөмөңгө арганы ажылдап турар бис. Апрель айда областың элээн хөй хаван ажаакчылары-биле кады «Элегес» совхозка чораян мен. Хаван ажаар талазы-биле элээн депшиле-лиг болгаш ооң үлгелери-биле ажылдап болу чүдүлери оон көргөн мен. Иңчалга бистид колхозта байдал оон дыкка бөдүүн-дүр. Чедир кылдымышаан чүдүлөр бисте хөй. Хаван ажылың сайзырады, оңу ажыл-агыйыңиз орулгалыг адыры болдулар төлөдө улам-на эки ажылдарыңиз, хаваннарда бүгү-ле таарымчалыг байдалды тургузары бистерден негеттиип турар. Ону ниити күш-биле чедип ап шыдаар бис дээринге бууруээр мен.

К. ОГНЕВ, хаван ажаакчысы.

Хойжуларның мурнундан

Хөй ажылың сайзырадырыңиз чүтүлө орулгаларыңиз бирээзи болгай. Колхоз бүдүрүлгезиниң бо адырыңа чүтүлдүг ажылдарыңиз урууларым-из иези Монгуш Сержинмаа-биле ийилээ шийтирилеп алган бис.

Бистид ол күзелювисти колхозтун баштаар чери хандырган. Эрткен чылдың июль айда 324 баш төрүү хойну хүлээп алган бис. Бо чылдың оларның 266-ы 266 хураганын төрөө, ол хураганың бүгүн ажаап алдыңар. Төрүү хойлар ам-даа хөй.

Бистид колхозууста хойжу бүрүзү чеди чылдың ийги чылында социалистиг чарышка тодаргай хүлээлгелерин алган, а бодум 100 хойдан-на 105 хураганы, хөй бүрүзүндө 2,2 кг дүжүт алырың хүлээңер мен. Ол болза кадайым-биле ийилдир-иңиз хүлээлгезиңиз болуп турар.

Ол сөөлүстү элээр арга бисте бар. Турар чериңиз соок болган ужурунда, хойну кыргымыра чаш эгелөөн бис. Баштай кыргыттыңар хойларыңиз дүгү бир хойга онааштыр ортумаа-биле 2 кг чыгып болган.

Амы үдө бөдүүн дүктүг тыва хойларыңиз бис. Оларны нарын дүк-

түт хойларже шийчидери, ичанганш хойнуң бедик продуктулуг чоруну чедип алыры дыкка чүтүлө болуп турар. Бо талазы-биле ажылымыс ам-даа шулуудавайн турары хомудан-чыг. Хойларыңиз тарып бөозадырыңиз арганыңиз шың ажылдап турган, хай-накташтырылганыңиз чорудары бистид колхозууска оназы-биле негетти-лип турар. Ичанганш мал ажылы-ның тускай эртемниңиз бистид колхозта бо талазы-биле эки ажыл-даары чүтүлө болуп турар.

Төрүүтү хойларыңиз болгаш кошкарларыңиз эки ажаары болгаш чөмөңгө хойжуларын боттарыңиз шуут хамаржырыңиз билдир бис. Бо талазы-биле бистид ажылымыс багай эвес. Ыштаавыста чымыг кажааны бодум кылдым. Хойну азы-бүрү хукуса-дыг чөмөңгө-биле чөмөңгө келдиз. Ам чайлагалар оларын план эзугаар ажылдап эгелөөн бис.

Бодумуң күжүм-биле 20 тонна-дан эвөөш эвес ситениң беткээр мен, оон ийги 2000 ширбиңиз кылдырыңиз хүлээңиз.

М. КЕНДЕН, мурнакчы хойжу.

Чарыштын түннелинде

Бай-шырап чурт-таарды, эки ажылдаар керек. Ичанганш төрөөн колхозумуңиз ийи даалыр мергежилдиг механизатор болдуң. Эрткен чылдың күзүңүдө аңгылап ажаар арга-биле 280 гектар чериңиз тараазыңиз ажаар норманы 485 гектар кылдыр күөсеткен мен, ажааган таразыңиз

гектар бүрүзү 20 центнер дүжүттү берген. Комбайны башкаар мергежилни бедиктиг турарымың түннелинде ийидыг бооп турар-дыр.

Чеди чылдың ийги чылының часы хову ажылыңга база-ла багай эвес киришкениңиз, «ДТ-54» трактор-биле ажылдадым. Херек кырында 128

га чери аңдарган, 159 гага тараа чаштырган, 125 га чери аңдырткан болган 100 га чери лү-шеңелээ мен.

Чайты чер аңдыртылганы доосаш, күскү дүжүт ажаап алышканыңа белеткенер бис, а бодумуң комбайныңиз чөгүрү үзүндө белен байдалга тургузар, со-

циалистиг хүлээлгениңиз эзугаар 500 гектар тарааны ышавыла ажаап алыр мен.

Чарыш-биле ажылдаары бисте чачыла апарган. Ооң түннелинде боду-вустун колхозуустун ниити чедишкениңиз улам өстүрер бис.

С. БОЧКАРЕВ, комбайнер.

Дилги фермазында

Колхозтун дилги фермазы тургустунганыңдан бээр бодуңуң ажылыңиз ам ийги чылыңиз түннелин көрү-үр деп турар. Ол фермазыңиз эргелекчизи Леонид Викторович Дмитриев. Оон кадайы Аина Яковлевна Пахол-ьяны азыраарыңиз болгаш ажаарыңиз база-ла мерге-жилчи. Олар ам ийилээ ажылдап туралар.

Ферма бодуңуң тургустунганыңиз баштайгы чылында—чеди чылдың бирги чылында колхозка 40.780 рубль оруданы кириген. Аңаа Леонид Викторовичниң азы-ры Александр Демосовна база-ла кирижилгели болган. Ол, мөөн мурунда Чыгытайда дилги өстүрер черге ажаалдап турганы-биле база-ла дуржугалыг. Кырыза-

даа огул биле кезиниңиз ажылыңга ол дузалымыңиз турар.

Ам бо фермада 141 баш дилги бар. Төрүүтү дилгилерин бирээзи-ле 2-ден 6 чедир эңиктерин берип турар. Ажыл-агыйыңиз бо адырыңиз 1960 чылда 72 муң рубль-ди оруданы кириери планнаттыңар, ийчаарга бо өр-бүлениңиз кезижүңиз оон 85,5 муң рубль чедирерин хүлээңиз. Төрүттүңиз эңиктер чидирг чокка ажаап алдыңар.

Чурукта: А. Д. Дмитриевниң клеткаларда дилги-лерин көмөңгөп чоруп турары.

БАШТААР ЧЕРГЕ ЧАМДЫК СҮМЕЛЕР

талазы-биле хүлээлге дендин багай күөсеттиңиз турар. Эрткен беш айлар иштинде колхоз 195 тонна сүтү күрүнеге садар ужуруң турган болза, херек кырында чүгүлө 89,4 тонна сүт саттыңар ийиле азы хүлээлгезиңиз 46 хуузу күөсеттиңиз. Бирги кварталда күрүнеге эт садарыңиз планы күөсеттиңиз. Дүк кыргылаадыңиз колхоз организастык чөк кирген. Хөй кыргымыр ийи электери кыргылаадыңиз чүгүлө бирээзи тургустунган, а бирээзи ам-даа тургустунмаан. Оон ужурунда хөй кыргылаадыңиз хол хачырамыңиз колхозчуларын күжү-биле чорудуп турар.

Кыргылаа пункттарында үчөт ко-шлык тургустунган. Хойжулар Сидан, Кенден, Василь оларның колдону-рунда кыргылаалаан алгаш көөргө дүк планыңиз күөсөдиринге бергедээш-кин таварым берип чадап чок. Чүгө дээрге ол колдонуруда бир хойдан ортумаа дүк кыргылаады 800—900 граммдан эгелээш бир килограмм бичин-ле ажыл турар.

Хөй малдың уксазыңиз эңиктер, ылангыя бодуң дүктүг тыва хой-лары нарын дүктүг кошкарларыңиз үрөс-биле хайнакташтыраар ажыл конок оожум чорутуңуң турар. Оон түннелинде 4900 баш ажыл улуг хойлардан чүгүлө 1409 баш хойлар чарык нарын дүктүг болуп турар. Кышкы үдө турум азыралга кыш-таан-даа болза колхозтун хөй малы-ның күжү дыка арган. Хөй мал ажылың салып турар кичээли ды-ка кошкык. Оон ужурунда хөй

ажылың сайзырадырыңиз үндүрүп турар чарыгалардан орулгалы эвөөш. Ичанганш хөй ажылыңиз орулгалы чарыгаларды дулавайын турар. Мал олардан калбартыр, ылангыя хөй малга таарымчалыг оларды хандыраар талазы-биле колхоз баштаар чериниң дилгези район болгаш об-ластың организастыклары дарыг хан-дырып бээр эргежок чүтүлө. А кол-хоз баштаар чери, көдөз ажыл-агыйыңиз тускай эртемниңиз хөй малдың уксазыңиз эңиктеринче у-ланган практиктиг хемчеглерин ап чорудары негеттиип турар.

Хову ажылдарыңиз чорудары механизастаттыңар болза-даа мал ажы-лыңиз адырында механизация бар-рык шийтирилгениңизни айттыр херек. Мал чөмөңгөниң белеткелни, оларны малга каап бээр, кажаа-лар иштинде сүт дамчыдылазын, кажааларыңиз олар аштыарын механизастаар хемчеглерин чөккү үдө боттандыраар күзениң.

Колхозтун төвү Ары-Бажи суур областа хоочун улуг суурларын бирээзи. Ийидыг болза-даа бо суурга хамарыштыр каш эс чулааларыңиз артык эвес. Ук суур мурнуңу чыллар-га болаарга чурталга бажыңары-биле элээн немескип өскөн. Иңчалза-жок сууруңиз ногаичылыгыңизне шоолуг кичээли салдымыңиз чор. Сууруңиз мурнуңу талазында чаа ку-дум-чуда тараан мыйтар эвөөш. Ол мыйшак кажаа херимнери, кышларыңиз чок чурталга бажыңары хөй. Суур-чуң урун-лаа, доора-даа кудумчула-

рыңиз ады чок, бажыңарыңиз ду-гаарлары чок. Арыланыр бажыңар албан черлеринде аңгыда чурталга бажыңарында барык чок. Эң-не чет-пес чүвө болза суурда иштиниң чу-нар бажың чок болуп турары болур.

Култура амидырал тулугарыңиз колхоз баштаар чери шоолуг кичээ-лге саабай келген. Бо ажыл барык-ла 1959 чылдан эгелөөн. Уш чыл бу-рунгаар тууду эгелөөн клуб тууду-амга чедир доозулбайн турар. Уруг-лар ислениңиз доктаамал оран-сава-зы чок. Ийи кылдыр ам түр үдө ажылдап турар бажыңыңиз чамыда чамдык-лаа борбак мый тарытты-маан. Ислениң иштинки дериниңиз багай. Урууларыңиз иштинки хези, орунаар, ойнаарактар эвөөш, уруулар-га таарымшаан стодлар, сандалар, тумбочкалар барык чок. Ийиле ки-жилиңиз чок. Ислениң даштында чөк кылдыр кудыңиз хат хаддырга олче довурак кирер, а чашыңиз чар-га димдүүлөр болганыңиз ужурунда аңаа чөк кылдыр таарымча чок бо-луп турар. Колхозта уран чүтү бө-гүмнери ажылдашпаан.

Төп сүт-бараан фермазыңиз ийги де-вискээринде, ол мыйшак мал ка-жааларыңиз иштинде мал өдөз хөй. Ону ам доп-доруан арылаан аштаза чогуур.

Колхозтун мурнуңула тургустунган ажыл-агый талазы-биле ниити сору-галарыңиз чедишкениңиз шийтирилээр-биле кады мында демделгезиңиз чамдык чөстөстөр уузкаарыңиз колхозтун баштаар чери, партия организасты-гы, колхозчу активисттерниң ас-мас хемчеглерин алыры эргежок чүтүлө.

